STABILIREA CONȚINUTULUI LEGII STRĂINE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT

PROOF OF FOREIGN LAW IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Adriana DODON, ORCID: 0000-0002-4772-1177
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 341.9:347(478)(094.4) e-mail: dodon_adriana@yahoo.com

Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002 [1] în Cartea a cincea reprezintă principalul sediu juridic al normelor de drept internațional privat, inclusiv al reglementărilor ce țin de mijloacele de obținere de către instanța de judecată a informațiilor cu privire la conținutul unei legi străine. Scopul prezentului articol este de a determina în ce măsură instanțele judecătorești naționale la judecarea unui litigiu cu element de extraneitate fac uz de prevederile de la art. 2579 *Cod civil* pentru stabilirea conținutului unei legi străine în calitate de *lex causae* și cum este influențată soluția dată unei cauze civile cu element de extraneitate, dacă instanța de judecată nu reușește să determine conținutul legii străine și aplică astfel legea sa națională (*lex fori*).

Potrivit art. 2579 *Cod civil „*[î]n scopul stabilirii conținutului legii străine, instanța de judecată se poate adresa pentru asistență și clarificări Ministerului Justiției, altor organe competente sau organizații din Republica Moldova și din străinătate, poate solicita avizul unui expert sau poate folosi un alt mod adecvat". În baza art. 13 alin. (2) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 [2] „[î]n scopul constatării existenței și conținutului legii sau al unui act normativ străin, instanța solicită asistența organelor competente ale Republicii Moldova". Judecătorul în temeiul rolului diriguitor pe care îl are (nefiind aplicabil principiul *jura novit curia*) [3, p.102] și părțile în temeiul principiului disponibilității pot solicita proba legii străine.

Potrivit *Codului civil*, stabilirea conținutului legii străine se poate obține prin orice mijloace de probă, or, conform art. 2579, judecătorul se poate adresa unui expert, poate solicita avizul Ministerului Justiției sau altui organ competent din țară sau din străinătate. Pe de altă parte, *Codul de procedură civilă* limitează mijloacele de stabilire a conținutului legii străine la solicitările adresate Ministerului Justiției în temeiul art. 13 din Cod, ca un mijloc probatoriu. De asemenea, nu poate fi exclusă și participarea părților la determinarea conținutului legii străine, atunci când acestea prezintă documente doveditoare a legii străine în susținerea pretențiilor sau în cazul profesioniștilor, când instanța le poate pune în sarcina lor dovedirea conținutului legii străine. Rolul activ al judecătorului în colaborare cu participarea părților a determinat o abordare mixtă a modului de stabilire a conținutului legii străine în sistemul de drept național. Dovedirea conținutului legii străine poate fi obținută prin intermediul Convenției Europene în domeniul informației asupra dreptului străin semnată la Londra la 7 iunie 1968 (în continuare – *Convenția)* [4].

Republica Moldova a ratificat Convenția prin Legea nr. 724/2001 [5] prin care a desemnat drept organ de primire și de transmitere a cererilor Ministerul Justiției.

Potrivit *Convenției*, statele-părți își furnizează informații cu privire la conținutul legii străine în domeniul civil, comercial și al organizării judiciare. Cererile de informare trebuie să provină întotdeauna de la o autoritate judecătorească în cadrul unei acțiuni judiciare. Cererea de informație trebuie să conțină autoritatea de la care aceasta emană, natura cauzei și întrebările exacte referitoare la dreptul străin. La cerere se va adăuga o expunere a datelor necesare atât pentru o înțelegere corectă, cât și pentru formularea unui răspuns exact și precis, se pot anexa copii de documente. Organul primitor va putea să formuleze el însuși răspunsul sau să transmită cererea unui alt organ care va formula răspunsul. Organul primitor căruia i-a fost adresată cererea de informații are obligația de a răspunde, cu excepția cazului când a formulat rezerve la semnarea *Convenției,* când interesele statului sunt afectate de litigiul care a determinat formularea cererii, sau când consideră că răspunsul ar fi de natură să aducă atingere suveranității sau securității sale [4]. În situația în care nu se aplică *Convenția*, solicitarea informațiilor asupra dreptului străin se face în baza principiului reciprocității, de exemplu, în privința următoarelor state, cum sunt Andorra, Armenia, Azerbaidjan, Croația, Irlanda, Monaco, San Marino sau Slovenia, țări care nu au semnat-o.

Informarea asupra conținutului legii străine poate avea loc și prin intermediul unei rețele profesionale, cum este Rețeaua judiciară europeană, care pune la dispoziția practicienilor o gamă largă de informații cu privire la normele de drept civil și comercial [6]. O altă metodă de stabilire a conținutului legii străine o constituie certificatele de cutumă obținute prin avizul unui expert. Prin „alt mod adecvat” de stabilire a conținutului legii străine putem înțelege consultarea culegerilor de texte oficiale și jurisprudență puse la dispoziție de unele edituri sau instituții ale statului străin [7, p. 42].

Din prevederile *Codului civil* și ale *Codului de procedură civilă*, instanțele judecătorești aplică legea străină în calitate de element de drept. Cu toate acestea, aplicarea dreptului străin poate fi înlăturată prin excepția de ordine publică sau frauda la lege. În același timp, potrivit art. 2580 din *Codul civil, „*[l]egea străină se aplică în Republica Moldova independent de faptul dacă legea Republicii Moldova se aplică raporturilor de același tip în statul străin respectiv, altfel spus aplicarea legii străine este independentă de condiția reciprocității”. Potrivit art. 8 din *Convenție,* informațiile cuprinse în răspuns nu obligă autoritatea judiciară de la care emană cererea să țină cont de acesta. În caz de imposibilitate de a stabili conținutul unei legi străine, judecătorului potrivit art. 2579 alin. (5) *Cod civil* nu-i rămâne decât să aplice legea Republicii Moldova. În doctrină se cunosc și alte consecințe ale imposibilității stabilirii conținutului legii străine, cum ar fi respingerea acțiunii, aplicarea dreptului unui alt stat sau aplicarea principiilor fundamentale ale dreptului [3, p. 106-107].

În concluzie, observăm că judecătorii naționali nu utilizează acest instrument legal, or la adresa Ministerului Justiției în perioada 2012-2022 nu a fost transmisă nicio astfel de cerere. Instanțele de judecată aplică de fapt legea Republicii Moldova, descon-

siderând astfel propria normă conflictuală. De asemenea, ținem să precizăm că, potrivit art. 432 alin. (2) lit. a) din *Codul de procedură civilă,* neaplicarea de către judecător unei legi care trebuia aplicată constituie temei de declarare a recursului.

Referințe:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019, nr. 66-75.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018 nr. 285-294;
3. MACOVEI, I. *Drept internațional privat.* București: C.H.Beck, 2011. 411 p. ISBN 978-973-115-983-6.
4. Convenția europeană în domeniul informației asupra dreptului străin. [Accesat 13.08.2022]. Disponibilă https://www.refworld.org.ru/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55cb059d4.
5. Legea nr. 724/2001 pentru ratificarea Convenţiei europene în domeniul informaţiei asupra dreptului străin şi a Protocolului adiţional la Convenţia europeană în domeniul informaţiei asupra dreptului străin. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002 nr. 1-3.
6. Rețeaua judiciară europeană. [Accesat 14.08.2022]. Disponibil: https://e-justice.europa.eu/21/RO/european_judicial_network_in_civil_and_commercial_matters;
7. IOAN-LUCA, V. Cum aflăm dreptul străin? În: *Revista Universul Juridic,* nr. 11, noiembrie 2015 p. 35-44. [Accesat 13.08.2022]. Disponibil https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2016/02/06_Revista_Universul_Juridic_nr_11-2015_PAGINAT_BT_I-L_Vlad.pdf;

Articol elaborat în cadrul Proiectului: „Punerea în aplicare a normelor privind conflictele de legi în dreptul internațional privat”. Cifrul: 553.06.